

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเจริญก้าวหน้าของประเทศมีความสัมพันธ์อย่างมากกับระบบการศึกษา เพราะระบบการศึกษาเป็นระบบสร้างคน ปลุกฝังและถ่ายทอดปรัชญา ความคิด ความเชื่อแบบแผนอันดีงาม ตลอดจนมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ดนตรี เป็นมรดกทางสังคมและ เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดจากคนรุ่นก่อน ๆ สู่คนรุ่นหลัง เฉลย ภูมิพันธุ์ กล่าวว่าดนตรีมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ มาตลอดทุกยุคทุกสมัย เป็นสิ่งควบคู่มากับชีวิตมนุษย์และ เป็น เครื่องมือในการสร้างสรรค์บุคลิกภาพ สังคมมนุษย์ให้เจริญเติบโต อย่างเหมาะสมอีกทั้ง เป็นส่วนประกอบของสิ่งแวดล้อมรอบตัว พิธีกรรม ไม่ว่าจะเป็นการทำงานหรือการละเล่น ดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของการพักผ่อนหย่อนใจ สันทนาการ การแสดงออกทางจิตใจ (เฉลย ภูมิพันธุ์ 2528: 1) ดังนั้น เป้าหมายของรัฐบาลในการพัฒนากำลังคน ประชากร และสิ่งแวดล้อมก็ เป็นสิ่งสำคัญที่ผลักดันให้มีการ เปิดการเรียนการสอนในสาขาวิชาดนตรี ซึ่งแต่เดิมดำเนินการสอนโดยโรงเรียนนาฏศิลป์ กรมศิลปากรแห่งเดียว และต่อมา มีการ เปิดหลักสูตร ดนตรี ในสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่ง ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ส่วนกรมการฝึกหัดครูนั้น ได้เริ่ม เปิดหลักสูตรดนตรีศึกษา ระดับประกาศนียบัตร วิชาการศึกษาระดับสูงที่วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ในปีการศึกษา 2512 (นภดล พูลสวัสดิ์ 2526: 15) ต่อมา ได้ขยายการ เปิดหลักสูตรดนตรีออกไปตามวิทยาลัยครูต่าง ๆ ทั่วประเทศ

การ เปิดสอนวิชาดนตรีในระดับอุดมศึกษานั้น เป็นการยกระดับมาตรฐานบุคลากรให้สูงขึ้น ทัดเทียมกับความเป็นสากลทางด้านความรู้ความชำนาญในการประกอบอาชีพ เพราะการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นการสร้างบุคคลออกไป เป็นนักวิชาการ และประกอบอาชีพแต่ละสาขา (หน่วย ศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู 2530: 1) วิทยาลัยครู เป็นสถาบันอุดมศึกษาอันสำคัญสถาบันหนึ่ง ที่ผลิตบุคลากรทางดนตรีออกสู่สังคมในปัจจุบัน ตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2527 มาตรา 5 ให้วิทยาลัยครูเป็นสถานศึกษาและวิจัย มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาวិชาการ ในสาขาวิชาต่าง ๆ ตามความต้องการของท้องถิ่นและผลิตครู ถึงระดับปริญญาตรีทำการวิจัยส่งเสริม

วิทยฐานะครูอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และให้บริการทางวิชาการ แก่สังคม โดยเฉพาะด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ได้มีการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมขึ้นในวิทยาลัยครู ทั่วประเทศ ซึ่งศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นนี้ จะส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่นแต่ละภาคในรูปของ การค้นคว้าวิจัย อนุรักษ์ฟื้นฟู ส่งเสริมพัฒนาวัฒนธรรม (กรมการฝึกหัดครู 2524: 32) คนตรี เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ซึ่งวิทยาลัยครูมีหน้าที่ให้การส่งเสริม ทำนุบำรุงตามภารกิจหลัก โดยใน ระยะแรกได้ผลิตครูคนตรีออกไปสนองความต้องการของโรงเรียนในชุมชนทำให้การ เปิดการเรียน การสอนคนตรีในระดับพื้นฐานกว้างขวางขึ้น ความสนใจที่จะศึกษาวิชาคนตรีในระดับสูง ก็มีปริมาณ เพิ่มขึ้น เพื่อใช้วิชาคนตรีเป็นวิชาชีพ เป็นผลให้กระบวนการอาชีพทางด้านคนตรี เริ่มจะครบวงจร ทั้งทางด้านผู้ผลิตและผู้บริโภค ทำให้การพัฒนาเกี่ยวกับการสร้างงานสายอาชีพด้านคนตรีแผ่กระจาย ออกไปมากขึ้น ดังนั้นการเรียนการสอนคนตรีของวิทยาลัยครูจึง เป็นสิ่งที่น่าใส่ใจ เพราะกระบวนการ เรียนการสอน เป็นหัวใจสำคัญในการผลิตบัณฑิตหรือบุคลากรให้มีคุณภาพ โดยที่วิชาการคนตรินั้น ต่างจากวิชาการด้านอื่นอยู่หลายประการ คือ ผู้เรียนจะต้องศึกษาทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ต้องมี พื้นความรู้ ความถนัด มีใจรักทางด้านคนตรีจึงจะสามารถศึกษาได้การเรียนการสอนต้องมี เครื่องดนตรี และอุปกรณ์อื่น ๆ ประกอบ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ นับ เป็นลักษณะ เฉพาะของวิชาการคนตรี (เฉลย ภูมิพันธุ์ 2528: 1) ดังนั้น กระบวนการเรียนการสอนจึงต้องมีองค์ประกอบของการ เรียนการสอน ที่มีความพร้อมและสัมพันธ์กัน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการ เรียนการสอนคนตรี ซึ่งในปัจจุบันปัญหา ใหญ่ที่ประสบอยู่คือความพร้อมทางด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องดนตรี และบุคลากร จากผลการวิจัยพบว่า การเรียนการสอนคนตรียังขาดวัสดุอุปกรณ์สูง และควร เน้นการปฏิบัติ (พิศิษฐ ตัณฑวิษ 2529: 70)

วิทยาลัยครูมีจำนวน 36 แห่งทั่วประเทศ กระจายอยู่ทั้ง 4 ภาค ปัจจุบันรวมตัวกัน เป็น สหวิทยาลัยตามข้อบังคับของสภาการฝึกหัดครู ว่าด้วย กลุ่มวิทยาลัยครู พ.ศ. 2528 มีทั้งหมด 8 สหวิทยาลัย ได้แก่ 1. สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ 2. สหวิทยาลัยศรีอยุธยา 3. สหวิทยาลัยล้านนา 4. สหวิทยาลัยพุทธชินราช 5. สหวิทยาลัยทักษิณ 6. สหวิทยาลัยทวาราวดี 7. สหวิทยาลัย อีสานเหนือ 8. สหวิทยาลัยอีสานใต้ สภาพของวัฒนธรรมความเป็นอยู่ และความพร้อมแต่ละ สหวิทยาลัยมีส่วนทำให้พฤติกรรมของผู้เรียนและผู้สอนในวิชาต่าง ๆ โดยเฉพาะวิชาคนตรีแตกต่างกัน ออกไปในแต่ละพื้นที่ สหวิทยาลัยอีสานใต้เป็นพื้นที่หนึ่งที่น่าสนใจศึกษา โดยมีความพร้อมในการ เรียน การสอนคนตรี อีกทั้งสภาพวัฒนธรรมความเป็นอยู่ที่มีลักษณะ เฉพาะหลาย เชื้อชาติ ได้แก่ ลาว เขมร ส่วย และไทย การคนตรินิยมหมอลำหรือลำแคน เจริญ และกันตรึม เป็นสำคัญ (การท่อง เทียว แห่งประเทศไทย 2523: 185-195) จากสภาพเหล่านี้ อาจารย์ที่สอนคนตรีในสหวิทยาลัยอีสานใต้

จึงต้องมีความรู้ความเข้าใจในด้านสังคม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น จึงจะทำให้การเรียนการสอนคนตรีสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ซึ่งทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สหวิทยาลัยอีสานใต้แห่งนี้ ประกอบด้วย วิทยาลัยครุนครราชสีมา วิทยาลัยครูอุบลราชธานี วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ วิทยาลัยครูสุรินทร์ ซึ่งเป็นกลุ่มวิทยาลัยครูที่มีการเปิดสอนหลักสูตรวิชา เอกคนตรี ทั้ง 4 แห่ง โดยมีสหวิทยาลัย เป็นแกนกลางในการประสานงานระหว่างวิทยาลัยครูแต่ละแห่ง จากลักษณะและความสำคัญของกระบวนการเรียนการสอนวิชาคนตรีดังกล่าวข้างต้น จึงน่าจะมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนคนตรีของอาจารย์ในสหวิทยาลัยอีสานใต้ ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มีการศึกษา มาก่อน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนคนตรีให้เหมาะสมกับลักษณะของท้องถิ่น และวงวิชาการคนตรีในระดับอุดมศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ

1. ศึกษาพฤติกรรมการสอนของอาจารย์ภาควิชาคนตรีสหวิทยาลัยอีสานใต้
2. สสำรวจปัญหาการเรียนการสอนของอาจารย์และนักศึกษาในภาควิชาคนตรีสหวิทยาลัยอีสานใต้
3. เสนอแนะแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนคนตรีในสหวิทยาลัยอีสานใต้

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา เฉพาะพฤติกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนของอาจารย์ และนักศึกษาภาควิชาคนตรีในสหวิทยาลัยอีสานใต้ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2531 โดยเน้นที่พฤติกรรมการสอนของอาจารย์
2. การศึกษาครั้งนี้จะศึกษา เฉพาะพฤติกรรมการเรียนการสอนในรายวิชา เอกที่เปิดสอนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2531

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. พฤติกรรมการสอนด้านทฤษฎีดนตรีของอาจารย์และนักศึกษาถือว่า สามารถสังเกตและวัดได้ไม่แตกต่างกันในรายวิชาที่อยู่ในหมวดหมู่เดียวกัน ด้านปฏิบัติถือว่า เครื่องดนตรีแต่ละประเภทแตกต่างกัน แต่ชนิด เครื่องดนตรีในแต่ละประเภทไม่มีความแตกต่างกัน
2. วิชาที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยอีสานใต้ ถือเป็นตัวแทนของพฤติกรรมการเรียนการสอนในหมวดวิชาต่าง ๆ ได้ (ดูรายละเอียดตารางสอนในภาคปลาย ประจำปีการศึกษา 2530 ของมหาวิทยาลัยทั้ง 4 แห่ง ในภาคผนวก)
3. เนื่องจากในวิชาดนตรีแบ่ง เป็นหลายหมวดวิชา การสำรวจนอกจากใช้แบบสอบถามแล้ว จะใช้การสำรวจโดยผู้วิจัยทำการสำรวจด้วยตนเอง เพราะถือว่าวิธีการสำรวจด้วยตนเองเป็นข้อมูลที่ยืนยันและให้รายละเอียดเพิ่มเติมจากแบบสอบถาม

ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาภาพรวมของพฤติกรรมการสอนดนตรีในมหาวิทยาลัยอีสานใต้ โดยใช้วิธีสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอน และนักศึกษาที่เรียนวิชา เอกดนตรี แล้วนำผลที่ได้มาประมวล เป็นภาพรวมของลักษณะพฤติกรรมการสอนดนตรีในมหาวิทยาลัยอีสานใต้ การวิจัยครั้งนี้ ไม่ได้ศึกษาถึงรายละเอียดพฤติกรรมการสอนของอาจารย์แต่ละคน

ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย

อาจารย์ หมายถึง อาจารย์ที่ปฏิบัติหน้าที่สอนนักศึกษาวิชา เอกดนตรีในรายวิชาของภาควิชาดนตรี ไม่น้อยกว่าครึ่งภาคเรียน

นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาที่เรียนวิชา เอกดนตรีของมหาวิทยาลัยอีสานใต้

วิชาเอกดนตรี หมายถึง หลักสูตรวิชาเอกดนตรี อนุปริญญาศิลปศาสตร ศิลปศาสตร และดนตรีศึกษาในมหาวิทยาลัยอีสานใต้

วิชาปฏิบัติ หมายถึง วิชาที่ปฏิบัติ เครื่องดนตรีแต่ละประเภท ได้แก่ เครื่องสาย เครื่องลมไม้ เครื่องลมทองเหลือง เครื่องลมนิ้ว เครื่องกำกับจังหวะ การขับร้อง และการบรรเลง รวบรวม

พฤติกรรมกรรมการสอน หมายถึงกิจกรรมและวิธีการสอน การแสดงออกของอาจารย์ และ นักศึกษาในขณะที่มีการ เรียนการสอนในห้องเรียน ซึ่งกิจกรรมนี้สามารถสังเกตได้ โดยผู้เรียน และผู้สอน ในการวิจัยครั้งนี้บางครั้งจะใช้คำว่าพฤติกรรมกรรมการ เรียนการสอนในความหมาย เดียวกันนี้ด้วย

ปัญหาการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งที่เป็นปัญหาในการ เรียนการสอนของอาจารย์ และนักศึกษาไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมของผู้เรียนผู้สอนหรือสิ่ง เอื้ออำนวยความสะดวกต่าง ๆ

สหวิทยาลัยอีสานใต้ หมายถึง วิทยาลัยครุนครราชสีมา วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ วิทยาลัยครูสุรินทร์ และวิทยาลัยครูอุบลราชธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยจะศึกษาพฤติกรรมกรรมการสอนคนตรี ปัญหาและข้อเสนอแนะของอาจารย์ และนักศึกษา ภาควิชาคนตรีสหวิทยาลัยอีสานใต้ มีวิธีดำเนินการดังนี้

1. กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ อาจารย์และนักศึกษาภาควิชาคนตรี สหวิทยาลัยอีสานใต้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถาม และแบบสังเกตพฤติกรรม มีรายละเอียดดังนี้

2.1 แบบสอบถามอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการ เรียนการสอน โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการ เรียนการสอน 9 ด้าน คือ ด้านลักษณะส่วนตัวผู้เรียนผู้สอน ภาษาและเสียง การเตรียมการ เรียนการสอน การ เสนอเนื้อหา การจูงใจ การประเมินผล ความมีวินัย ปฏิสัมพันธ์ และด้านการกำหนดงานในภาควิชาคนตรี

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนคนตรี

2.2 แบบสำรวจพฤติกรรมกรรมการสอน ซึ่งผู้วิจัยทำการสำรวจด้วยตนเอง โดย จะสำรวจพฤติกรรมกรรมการ เรียนการสอนในห้องเรียน 8 ด้าน คือ ด้านลักษณะส่วนตัว ภาษา และ เสียง การเตรียมการ เรียนการสอน การเสนอเนื้อหา การจูงใจ การประเมิน ความมีวินัย ปฏิสัมพันธ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้อาจารย์และนักศึกษากรอกข้อมูลและสำรวจพฤติกรรมการเรียนการสอนให้ห้องเรียนด้วยตนเอง พร้อมทั้งรายงานในแบบสำรวจพฤติกรรมที่เตรียมไว้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากดำเนินการเก็บข้อมูล ได้แบบสอบถาม และแบบสำรวจกลับคืนมาแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติดังนี้

4.1 นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าสถิติดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลจากสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ด้วยการหาค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 และตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Diviation) และทดสอบค่า t (t-test)

ตอนที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่

5. การนำเสนอข้อมูล นำข้อมูลที่ประมวลได้นำเสนอในรูปตารางและความเรียง

ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย

การเสนอผลการวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งลำดับขั้นตอนในการเสนอข้อมูล

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ข้อตกลงเบื้องต้น ข้อจำกัดของการวิจัย ค่าจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ลำดับขั้นตอนของการเสนอข้อมูล และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กล่าวถึงการศึกษาคนตรี การสอนคนตรี พฤติกรรมการสอน การสอนคนตรีในสหวิทยาลัย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย เสนอวิธีดำเนินการวิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย ตั้งแต่ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือ ลักษณะการเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล แสดงข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม แบบสำรวจ พฤติกรรมการสอน

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ

ภาคผนวก เสนอรายละเอียดของแบบสอบถาม แบบสำรวจพฤติกรรมการสอน และ
หนังสือขอความร่วมมือ

บรรณานุกรม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหาร และอาจารย์ในการ
ปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนดนตรีสำหรับสภวิทยาลัยอีสานใต้ สถาบันอุดมศึกษาอื่น และ เป็น
แหล่งข้อมูลพื้นฐานสำหรับการศึกษาพฤติกรรมการสอนวิชาดนตรีและวิชาอื่น ๆ ต่อไป